

MARULIĆEVI DANI 2011.

Organizatori:

Društvo hrvatskih književnika
Društvo prijatelja kulturne baštine Split
Književni krug Split
Muzeji Ivana Meštrovića
Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Splitu

ZNANSTVENI, KNJIŽEVNI I IZDAVAČKI
PROGRAM

Split, travanj 2011.

MARULIĆEVI DANI 2011.

ZNANSTVENI, KNJIŽEVNI I IZDAVAČKI
PROGRAM
(19-21. travnja)

Split, travanj 2011.

Organizatori

znanstvenoga, književnog i izdavačkog programa:

Društvo hrvatskih književnika

Društvo prijatelja kulturne baštine Split

Književni krug Split

Muzeji Ivana Meštrovića

Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Splitu

KALENDAR ZBIVANJA

UTORAK, 19. TRAVNJA

18.00 Zavod HAZU

Svečano otvorenje znanstvenoga, književnog i izdavačkog programa Marulićevih dana

Prigodno slovo: Darko Novaković

18.30 Zavod HAZU

Predstavljanje knjige:

Marko Marulić: *Latinska manja djela* II (priredili i preveli Vedran Gligo, Veljko Gortan, Neven Jovanović, Darko Novaković i Vlado Rezar), Književni krug, Split, 2011.

Govore: Drago Šimundža, Neven Jovanović i Darko Novaković

Predstavljanje niza:

Dvadeset svezaka *Colloquia Maruliana*

Govori: Bratislav Lučin

19.30 Trg braće Radića

Polaganje vijenca na Marulićev spomenik

20.00 crkva sv. Frane

Sвета misa

Prigodna riječ Ante Sapunara i polaganje vijenca na Marulićev grob (Društvo prijatelja kulturne baštine)

SRIJEDA, 20. TRAVNJA

8.30 Zavod HAZU

Colloquium Marulianum XXI:

Knjige i čitatelji u hrvatskoj renesansi (I) (prvo zasjedanje)

16.00-18.30 Književni krug Split – *Marulianum*

Četvrta kroatistička tekstološka radionica: *Čitanje renesansnih autora u rukopisima*

Voditeljica: Dolores Grmača

Sudjeluju studenti kroatistike iz Splita i Zagreba

Peta latinistička tekstološka radionica: *Sholije u rukopisima*

Voditelji: Luka Špoljarić i Ivana Dobčeva

Sudjeluju studenti iz Ljubljane, Zadra i Zagreba

19.30 Meštrovićeve Crikvine – Kaštilac, crkva Sv. Križa (Meštrovićevo šetaliste 39, Split)

Glazbena večer:

Priča o Marku Maruliću (autor projekta: Marin Kapor Kaporelo)

Izvode: *Cantores Maruli* (Marin Kapor Kaporelo – tenor I. /

Zdravko Kraljević – tenor II. / Tonko Podrug – bariton /

Dragan Šinković – bas. Dirigentica: Jelica Valjalo. Gitara:

Petar Čulić. Naratori: Marina Čapalija, Zlatko Crnković)

ČETVRTAK, 21. TRAVNJA

9.00 Zavod HAZU

Colloquium Marulianum XXI:

Knjige i čitatelji u hrvatskoj renesansi (I) (drugo zasjedanje)

16.00-18.30 Književni krug Split – *Marulianum*

Četvrta kroatistička tekstološka radionica: *Čitanje renesansnih autora u rukopisima*

Voditeljica: Dolores Grmača

Sudjeluju studenti kroatistike iz Splita i Zagreba

Peta latinistička tekstološka radionica: *Sholije u rukopisima*

Voditelji: Luka Špoljarić i Ivana Dobčeva

Sudjeluju studenti iz Ljubljane, Zadra i Zagreba

19.30 Zavod HAZU

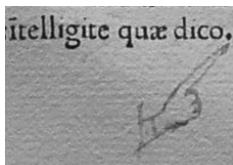
Dodjela nagrada Dana hrvatske knjige: *Judita, Davidias, Slavić*
(Društvo hrvatskih književnika)

20.00 Zavod HAZU

Pjesnička posveta: *Hrvatski pjesnici Marulićevu Splitu*
(Društvo hrvatskih književnika)

Sudjeluju: Anela Borčić, Joško Božanić, Miki Bratanić, Ružica
Cindori, Jadranka Čolović Sviličić, Duško Geić, Dunja Kalilić,
Srećko Lorgjer, Petar Opačić, Ante Sviličić i Borben Vladović

Voditelj: Borben Vladović

COLLOQVIVM MARVLIANVM XXI.
Knjige i čitatelji u hrvatskoj renesansi (I)
Organizator: Književni krug Split – *Marulianum*
20-21. travnja 2011.
Zavod HAZU u Splitu, Trg braće Radića 7

SRIJEDA, 20. TRAVNJA

Voditelji: Bratislav Lučin i Branko Jozić

8.30 Zavod HAZU

Luka Špoljarić (Budimpešta): *Ex libris Nicolai episcopi
Modrussiensis*: tragom knjižnice Nikole Modruškoga

Leo Rafolt (Zagreb): Identitet čitatelja alteriteta: primjer Vinka
Paletina

Valnea Delbianco (Pula): Što je čitala Philippa Lazea?

Darko Novaković (Zagreb): Marulić u protoenciklopedijama 16.
i 17. stoljeća

Branko Jozić (Split): Knjiga u knjigama: najnoviji recepcijski
krugovi

11.30-12.00: Odmor

12.00-14.00

Neven Jovanović (Zagreb): Macario Muzio, Marko Marulić i
Jakov Bunić

Petar Runje (Krak): Žene i knjige u srednjem vijeku

Ivan Bodrožić (Zagreb): Patrističke alegorijske reminiscencije u
Marulićevoj drugoj poslanici Katarini Obirtića

Mladen Parlov (Split): Mučeništvo u misli Marka Marulića

ČETVRTAK, 21. TRAVNJA

Voditelji: Darko Novaković i Jasenka Gudelj

9.00 Zavod HAZU

Iva Kurelac (Zagreb): *Historia Salonitana* u važnijim djelima dalmatinskih historiografa (15-17. st.): od parafraze do kritike

Tamara Tvrtković (Zagreb): Historiografski tekst između autora i čitatelja

Jasenka Gudelj (Zagreb): Renesansni traktati o arhitekturi u Hrvatskoj i njihovi čitatelji

Dolores Grmača (Zagreb): Zoranićevo čitanje Marulića

Bratislav Lučin (Split): Odakle je Marulić čitao natpise?

11.30-12.00: Odmor

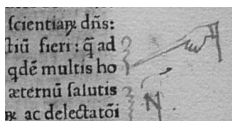
12.00-14.00

Sandra Ivović (Split): Splitska komunalna škola u Marulićevo doba

Smiljka Malinar (Zagreb): Leksički repertoar hrvatskoga Marulićeva vremena i njegove dijafazijske sastavnice

Gordana Čupković (Zadar): *Dika, hvala, slava* u teoriji i recepciji kontaktnih sinonima (na primjeru Marulićevih hrvatskih djela)

Diana Stolac (Rijeka): Hungarizmi u Marulićevu djelu

SAŽETCI

Ivan Bodrožić

Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu
PATRISTIČKE ALEGORIJSKE REMINISCENCIJE
U MARULIĆEVOJ DRUGOJ POSLANICI KATARINI OBIRTIĆA

Marulićeva druga poslanica Katarini Obirtića tekst je satkan od mnoštva metafora i aluzija, kako na biblijske tekstove, tako i na otačka alegorijska tumačenja. Dok se Marulić s jedne strane poziva na biblijske knjige, iz kojih preuzima predloške za svoje metafore i tipološko tumačenje, s druge pak strane ne spominje izričito svoje patrističke izvore. Oni su prije svega prisutni u mnogim aluzijama kao reminiscencije, koje njegovo razmišljanje obogaćuju vrijednim idejama. Autor u ovom članku pokazuje kako Marulić neke od svojih alegorijskih reminiscencija u pismu koludrici benediktinskog samostana Katarini Obirtića duguje dvojici poznatih egzegeta iz prvih stoljeća Crkve. Prvi od njih je Origen, veliki učitelj aleksandrijske škole, a drugi je Jeronim Dalmatinac. Potvrdu za to autor izvlači navlastito iz alegorijskog tumačenja broja pet, koji po Maruliću simbolizira pet osjetila (*ćućenja*), nazvanih također prozorima duše. U istom stilu Marulić tvrdi kako petorica kraljeva koje je Jošua dao pogubiti u spilji, nakon što je zauzeo Obećanu zemlju, također predstavljaju pet osjetila.

Gordana Čupković
Sveučilište u Zadru

DIKA, HVALA, SLAVA U TEORIJI I RECEPCIJI KONTAKTNIH SINONIMA
(NA PRIMJERU MARULIĆEVIH HRVATSKIH DJELA)

Kontaktna sinonimija obilježje je hrvatskih srednjovjekovnih i ranonovovjekovnih djela, i kao tehnika prevođenja i kao originalno poetsko sredstvo. Retoričnost i eksplikativnost izmjenjuju se kao prevladavajuće funkcije toga semantičkoga i izraznog sredstva. Sinonimne sintagme mogu biti i oznake metateksta: kao odrazi komunikacije s čitateljem i tekstem i kao odrazi osobita stava prema vlastitu tekstu i njegovoj recepciji. To je vidljivo na primjeru značenja i kontekstnoga okvira leksema *dika*, *hvala*, *slava* u Marulićevim hrvatskim djelima. Izdvajanjem značenjskih nijansi navedenih leksema i uspostavom zajedničke konceptne sheme

potvrđuju se pojedine opće metafore i izdvajaju postupci izravnoga obraćanja recipijentima te intertekstualnog i autoreferencijalnog evociranja.

Valnea Delbianco
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
ŠTO JE ČITALA PHILIPPA LAZEA?

U povijesti hrvatske renesansne književnosti malobrojni su dokumentirani podatci o ženama i njihovoj obrazovanosti, o knjigama koje su čitale ili vlastitim djelima s kojima su skromno ulazile u sferu javnosti. Neke od tih žena nadahnjivale su svojom ljepotom i umnošću dubrovačke i talijanske pjesnike (poput pućanke Cvijete Zuzorić), neke su zbog svojega otvorenoga poziva da se u javnosti promijeni odnos prema ženama (poput dubrovačke plemkinje Marije de Gondola), doživjele nerazumijevanje i kritiku vlastitog okruženja.

Tom krugu hrvatskih renesansnih učenih žena valja pridodati ime Philippe Lazee (1546. – 1576.), koja se, osim u ponekoj publikaciji, ne spominje u relevantnim pregledima hrvatske književne i kulturne povijesti, a morala bi naći svoje mjesto u njezinu važnom segmentu – latinitetu. Riječ je o latinskoj pjesnikinji koja je živjela u Italiji i o kojoj piše u svojim djelima Jean Jacques Boissard (1528. – 1602.), francuski pjesnik i antikvar, bilježeći da je Lazea *Polana Illyrica*, dakle, Puljanka i Ilirka.

Autorica ovoga rada slijedi iznimno vrijedno Boissardovo svjedočenje o Philippi Lazei i na taj način oslikava njezin portret učene renesansne žene, čitateljice i autorice, zanimljive i stoga što pripada krugu malobrojnih europskih žena druge polovice 16. stoljeća koje su izvor svojega znanja te pjesničkoga nadahnuća pronašle u latinskom jeziku te tako postale dijelom postantičkoga svijeta koji uvelike nosi znamen muškoga roda.

Dolores Grmača
Filozofski fakultet u Zagrebu
ZORANIĆEVO ČITANJE MARULIĆA

Oslonjenost Petra Zoranića (1508 – prije 1569) na Marka Marulića u *Planinama* u hrvatskoj je književnoj historiografiji prepoznata u imenu pastira Marula u XVI. glavi (*Ganka i tužbeni poj pastirov od rasute baščine i poj slavnoga Marula pastira*), u kojoj pastir Dvorko parafrazira početak *Molitve suprotiva*

Turkom, te u metrici. Polazište je ovoga rada da je Marulićev utjecaj u *Planinama* daleko važniji te da valja temeljitije preispitati Zoranićevo čitanje Marulićeva opusa, posebice *Judite*, koja se prodavala i u Zadru, kako to stoji na naslovnoj stranici drugoga izdanja. Stoga će se pokušati uspostaviti relacije između posvete *Planina* i posvete *Judite*, odnosno Marulićevih i Zoranićevih poetičkih uporišta i uzora na koje se pozivaju. Posebna će se pozornost posvetiti motivu elizejskih polja, moralističkoj dimenziji koju obojica autora naglašavaju, pozivanju na sv. Jeronima te uputama za čitanje koje nude u svojim posvetama.

Uspostavljanje čvršćih relacija s Marulićevim opusom moglo bi bolje osvijetliti kulturološki kontekst Zoranićeva odnosa prema tradiciji na koju se u *Planinama* naslanja. Konačno, time bi se moglo nešto više saznati o recepciji Marulićeva opusa u zadarskom kulturnom krugu 16. stoljeća.

Jasenska Gudelj
Filozofski fakultet u Zagrebu
RENASANSNI TRAKTATI O ARHITEKTURI U HRVATSKOJ
I NJIHOVI ČITATELJI

Renasansni traktati o arhitekturi umnogome su odredili ranonovovjekovna promišljanja i realizacije na tlu cijele Europe, pa tako i na teritoriju Hrvatske. Knjižnice od Rovinja preko NSK do Dubrovnika posjeduju niz vrijednih ilustriranih ranih izdanja arhitektonskih traktata, poput *Quattro libri d'architettura* Andree Palladija, *De re aedificatoria* Leona Battiste Albertija i prvog ilustriranog izdanja traktata antičkog autora Vitruvija iz 1511. godine. Brojni su i primjerci traktata o vojnoj arhitekturi, što ne čudi s obzirom na onodobne političke prilike u zemlji. Istraživanjem provenijencije i tragova čitanja »hrvatskih« primjeraka traktata osvjetljavaju se njihovi čitatelji iz redova naručitelja ili pak umjetnika, te načini korištenja ove vrste knjiga i njihovih ilustracija u komunikaciji i kao uzora za realizirana arhitektonska ostvarenja toga doba.

Sandra Ivović
Filozofski fakultet u Splitu
SPLITSKA KOMUNALNA ŠKOLA U MARULIĆEVO DOBA

Početke organiziranoga komunalnog školstva u dalmatinskim gradovima u arhivskim dokumentima možemo pratiti od druge polovice 14. stoljeća. Ono se osobito razvija tijekom 15. stoljeća, kada su komunalne vlasti počele ulagati više napora kako bi u grad dovele kvalitetnog učitelja koji je trebao učenike podučavati čitanju i pisanju te osnovama latinske gramatike. Školski je program često ovisio o sposobnostima i znanju učitelja, a osobite se promjene uočavaju od sredine 15. do sredine 16. stoljeća. Tada za učitelje u dalmatinske komune počinju dolaziti obrazovaniji talijanski humanisti koji su osim latinske gramatike podučavali i neke nove predmete (retoriku, logiku, filozofiju), uvodeći tako nove obrazovne principe *studia humanitatis*.

U ovom ću izlaganju dati prikaz djelovanja splitske komunalne škole od sredine 15. do sredine 16. stoljeća, stavljajući ga u kontekst razvoja komunalnog školstva duž čitave istočne obale Jadrana u tom periodu. S obzirom na to da je najviše podataka vezano za učitelje i njihov rad, okosnicu izlaganja činit će pregled intelektualnih i privatnih biografija poznatih učitelja (Tideo Acciarini, Hieronymus Genesius, Bartolomeo Merula, Toma Niger, Gilberto i Marco Antonio Grineo), dakle onih koji su na neki način bili povezani s Marulićem, bilo kao njegovi učitelji ili kao njegovi poznanici i prijatelji.

Neven Jovanović
Filozofski fakultet u Zagrebu
MACARIO MUZIO, MARKO MARULIĆ I JAKOV BUNIĆ

Kada je 2000. Mladen Parlov primjerak knjige *Poetae Christiani veteres* (Venecija: Manuzio, 1501-1502), koji se danas čuva u trezoru biblioteke Teologije u Splitu, identificirao kao knjigu iz knjižnice Marka Marulića, izvijestio je ujedno da je između prvog i drugog sveska *Poetae Christiani* uvezana inkunabula Macarija Muzija iz Camerina *De triumpho Christi poema* (Venecija: Franciscus de Lucca i Antonius Francisci, 29. III. 1499). Marulić je Muzijevo djelo popratio marginalnim bilješkama, a priređivač knjižice, Franjo Lučanin, upravo je onaj Francesco Consorti koji je, kako znamo, surađivao pri tiskanju mletačkih izdanja *Institucije* (1506), *Pedeset priča* (1510) i *Evandelistara* (1516). To nas je potaklo da proučimo

Marulićeve marginalije u Muzijevoj knjizi, da prikupimo više podataka o samome Muziju (znamo da je oko 1500. bio poslanik na dvoru Luja XII, da se dopisivao s Polizianom, a umro je možda 1515) i da istražimo mogući utjecaj njegove knjige na Marulićev opus. Čitanje same *Pjesme o trijumfu Kristovu* upozorilo je na još jednu paralelu – onu s dubrovačkim pjesnikom Jakovom Bunićem (1469-1534), autorom najstarijeg epa u hrvatskoj književnosti, epilija *De raptu Cerberi* (oko 1490).

Branko Jozić

Marulianum, Split

KNJIGA U KNJIGAMA: NAJNOVIJI RECEPCIJSKI KRUGOVI

Tematski i žanrovski raspon te vrsnoća književnog izričaja, zatim recepcija njegova opusa, potvrđuju Marulića kao klasika. U skladu s temom skupa, ovdje pozornost skrećemo na jedan oblik pojavljivanja Marulićevih djela unutar većih cjelina: već su poznati primjeri kao što je hrestomatija *Exempla virtutum et vitiorum* (1555), u koju je J. Herold uvrstio Marulića u društvo *praestantissimi scriptores*; zatim *Carmen de doctrina DNIC*, koja se pojavljuje u brojnim izdanjima Memoriala Louisa de Granada, te u engleskoj verziji (*An epistle...*) u djelu Johanna Justusa Landsbergera (1595) i pretiskana u *Liber elegiarum* Paula Kristiana iz Koldine (1563).

Razvoj maruloloških istraživanja donosi dodatne podatke o toj vrsti recepcije. Ovdje će biti riječi o dosad nepoznatim izdanjima, od kojih je jedno na islandskom jeziku. U drugom dijelu knjige *Christeleg Vnderuisun Vm odaudleika Sailarennar* (1601) nalazi se 11 poglavlja s Marulićevim razmatranjima o posljednjim stvarima pod naslovom: *Agætlegur Tractatus Marci Maruli Spalatensis Vm Tilkomu Christi, til Domsins, Og huörsu ad öll Elementa og allar Skiepnur munu klaga þa Ogudlegu a sijdasta Deige*. Knjigu je s njemačkog preveo Guðbrandur Þorláksson, glasoviti islandski matematičar, kartograf, reformacijski učenjak i luteranski biskup, zaslužan za ukorjenjenje luteranizma na Islandu.

Potruga za njemačkim predloškom dovela je, mimo mnogih lažnih signala, do kompilacije koju je sastavio Gregorius Weiser pod naslovom: *Christlicher Bericht, Von vnsterblichkeit vnnd Zustandt der Seelen nach jrem Abschied...* (1583, 1588. i 1590) u čijem se drugom dijelu nalazi *Ein schöner Tractat, Marci Maruli, Spalatensis, von der Zukunft Christi zum Gerichte und wie alle Element und Creaturen die Gottlosen anklagen werden* (dio šeste knjige *Institucije*). Bilo je

poznato izdanje Marulićeva »traktata« u *Himmliche Weissheit* (1697); no dosad spomenutima valja pridodati još jedno, ono koje se nalazi u knjizi *Erbauliche Andachten...* Abrahama od sv. Klare (1702). Poštujući kronologiju zaključujemo da je autor / prevoditelj »krasnog traktata« Weiser, pa sad pored Christiana Kemmera i Hermana Baumgarternu znamo za još jednog prevoditelja / prireditelja *Institucije* na njemački jezik. Njegov *Christlicher Bericht* kao i islandski prijevod uvode nas u nove recepcijske krugove, pored katoličkih sada u protestantske.

Iva Kurelac

Odsjek za povijesne znanosti HAZU u Zagrebu
HISTORIA SALONITANA U VAŽNIJIM DJELIMA
DALMATINSKIH HISTORIOGRAFA (15-17. ST.):
OD PARAFRAZE DO KRITIKE

Izlaganje se temelji na analizi nekoliko djela istaknutijih dalmatinskih historiografa koji su djelovali u razdoblju između 15. i 17. st. Polazna je teza da se tijekom tog specifičnog perioda s razvojem historiografije mijenjao i pristup tadašnjih povjesničara narativnim izvorima. Ovom će se prilikom pokušati ustanoviti je li to bio slučaj i s djelom *Historia Salonitana* Tome Arhiđakona.

Riječ je o jednom od važnijih povijesnih vrela za hrvatsku historiografiju, o čemu svjedoči činjenica da je Tomin tekst Dalmacijom kolao još u rukopisu, a svoje je čitatelje rano pronašao među istaknutim intelektualcima. Znamo da je zbog oskudnosti povijesnih izvora za najraniju povijest Slavena hrvatska historiografija humanizma i novovjekovlja upravo na temelju Tomina teksta često pokušavala odgovoriti na važna pitanja o procesu etnogeneze Slavena, crkvenoj povijesti, granicama Dalmacije i padu Salone. No što je za hrvatske historiografe tog doba zapravo značilo čitati Tomu, te u čemu je razlika između tradicionalnog humanističkog i naprednijeg kasnohumanističkog i novovjekovnog historiografskog pristupa tom djelu?

Ovom ćemo prilikom na primjeru nekoliko reprezentativnih neobjavljenih i objavljenih djela dalmatinske historiografije pokušati odrediti funkciju parafraze i kritike djela *Historia Salonitana*. Komparacijom odabranih citata iz djela Vinka Pribojevića (*De origine successibusque Slavorum*), Ludovika Crijevića Tuberonu (*Commentarii de temporibus suis*), Mavra Orbinija (*Il Regno de gli Slavi*), Dinka Zavorovića (*De rebus Dalmaticis*) i Ivana Tomka Mrnavića (*De Illyrico caesaribusque Illyricis*), u kojima je korišten tekst Tome Arhiđakona, predočit će se

najvažnija obilježja historiografskog pristupa tom povijesnom izvoru i pojedinim ključnim povijesnim temama (provali Gota, odnosno Slavena u Dalmaciju i padu Salone). U konačnici ćemo nastojati odgovoriti na pitanje: što je značilo čitati Tomu krajem 15., a što početkom 17. stoljeća?

Bratislav Lučin
Marulianum, Split
ODAKLE JE MARULIĆ ČITAO NATPISE?

U pripremi prvoga cjelovitog i kritičkog izdanja Marulićeva epigrafskog djela *In epigrammata priscorum commentarius* (*Tumač uz natpise starih*) nedvojbeno je najveći filološki izazov bilo utvrditi Marulićeve izvore. U prethodnom izlaganju pokazao sam kojim se djelima on služio pišući komentare uz epigrafe; ovdje ću iznijeti podatke o tome otkud je preuzeo tekstove 141 natpisa, koliko ih je uvrstio u svoju zbirku.

Nije teško zaključiti da je salonitanske natpise (njih ukupno 29) Marulić prepisao izravno s kamenih izvornika, i to onih koji su se nalazili u lapidariju Dmine Papalića (kamo ih je ovaj dao prenijeti sa salonitanskih razvalina). Neusporedivo teže bilo je utvrditi otkud je splitski humanist preuzeo tekst ostalih 112 natpisa, koji potječu iz Rima i s četrdesetak drugih lokaliteta Apeninskog poluotoka i istočne jadranske obale. Ključni su putokaz dale – ne prvi put kad je riječ o *In epigr.* – bilješke Theodora Mommsena u *CIL* III. Njihovo pozorno iščitavanje ukazivalo je na jednu rukopisnu silogu koja se danas čuva u Ambrozijanskoj knjižnici u Milanu. Uvid u taj rukopis, tj. u odnosi njegov dio, potvrdio je kako je ambrozijanski sveščić uistinu bio poglaviti Marulićev izvor primarnih tekstova: iz njega je on preuzeo barem 88 prijepisa za svoje skupine rimskih i »izvanjskih« natpisa. Ambrozijanski sveščić, kasnije uvezan u veću cjelinu, pisale su, kako se čini, tri ruke, no identitet pisaraž zasad nije moguće utvrditi. Sigurno je ipak da je jedan od njih prepisao niz natpisa iz Papalićeva lapidarija i da je to učinio prije Marulića.

Za nekih dvadesetak natpisa i dalje ne znamo odakle ih je Marulić preuzeo. Zaključiti je, dakle, da je postojao barem još jedan, zasad neidentificiran izvor. Nepoznat ostaje i identitet »nekog italskog redovnika« od kojeg je Splicićanin, kako sam spominje, preuzeo 37. natpis u svojoj silogi.

Smiljka Malinar
Filozofski fakultet u Zagrebu
LEKSIČKI REPERTOAR HRVATSKOGA MARULIĆEVA VREMENA
I NJEGOVE DIJAFAZIJSKE SASTAVNICE

Pripadnik učenoga sloja u Splitu na prijelazu između petnaestog i šesnaestoga stoljeća, Marulić privatna pisma bliskome prijatelju Jerolimu Čipiku, jednaka društvenog i obrazovnog statusa, piše na talijanskom jeziku. Svoja djela na hrvatskome uputio je onima »ki nisu naučni knjige latinske aliti djačke«, dakle širem krugu publike, koji nije dijelio obrazovanje splitske humanističke elite. Marulićeve književne ambicije što ih je izrazio usporedbom s Danteom, žanr kojemu pripada *Judita*, te stihovna forma, pretpostavljaju jezičnu stegu koja je značila i stanovitu distanciranost od svakodnevnoga govora publike kojoj je spjev bio namijenjen. Marulićeve djela na hrvatskome nabožnoga karaktera svojim tematskim horizontom uključuju samo dio leksičkog repertoara onodobnoga hrvatskog jezika, a raspon jezičnih odabira ograničen je i stihom kao oblikovnim medijem većine tih tekstova. Uporabni hrvatski nižega, kolokvijalnijeg registra zastupljen je u Marulićevim komično-moralističkim sastavcima i parafazi *Disticha Catonis*. Maruliću su suvremena i dva prozna teksta, narativno oblikovana, koji vjersku i ćudorednu poruku posređuju mimezom svakodnevnih okolnosti. Takvi su *Dijalozi Grgura Velikoga*, a takvim se može smatrati i *Lekcionar Bernardina Splićanina*, gdje je predočba zbilje podređena objavi Božje Riječi, a ishodište ontološki nadređeno svakoj zbilji. Autoritarni izvor, predmet kazivanja i liturgijska funkcija određuju dijafazijske osobine tog teksta u većoj mjeri nego u slučaju *Dijaloga*, koji se mogu čitati i kao zabavno štivo. Termin »repertoar« rabimo u značenju koje mu daje suvremena sociolingvistika: to je ukupnost izražajnih sredstava kojima neka jezična zajednica raspolaže kako bi ostvarila svoje komunikacijske ciljeve. U slučaju jezika čiji govorni varijetet nije dostupan izravnu promatranju repertoar je istovjetan s poznatim tekstnim korpusom. Međutim, o tekstu sudimo i na temelju neizravne kompetencije oblikovane nataloženim jezičnopovijesnim iskustvom (koje uključuje i korpus tekstova i korpus istraživanja o tim tekstovima), a od pomoći su nam i opća znanja o komunikacijskim procesima u određenoj zajednici, kao i poznavanje uvjeta i popratnih okolnosti tog procesa. Polazeći od tih pretpostavki, primjenom instrumentarija koji nadilazi usko filološko područje, u radu ćemo istražiti koliko je leksički sastav pojedinih uzoraka Marulićevih i njemu suvremenih tekstova dijafazijski obilježen, odnosno koji dijafazijski raspon ostvaruju jezični oblici što ih autori teksta odabiru u skladu s pretpostavljenim

receptijskim mogućnostima svojih čitatelja, sukladno njihovim komunikacijskim navikama i iskustvu (uključujući i očekivanja u pogledu artistske stilizacije). Važan je unutartekstni indikator pri takvom istraživanju prisutnost sinonima i tuđica te odnos ovih posljednjih prema autohtonim oblicima, razgovornim i knjiškim.

Darko Novaković

Filozofski fakultet u Zagrebu

MARULIĆ U PROTOENCIKLOPEDIJAMA 16. I 17. STOLJEĆA

Otkako je 1503. tiskana *Polyanthea* talijanskoga humanista Domenica Annija di Mirabella, na knjižarskom su tržištu u sljedeća dva stoljeća iznimnu popularnost stekli brojni priručnici koji pokušavaju sažeto i usustavljeno predstaviti raznolika znanja. Sa zajedničkim osloncem na bogatu antičku i srednjovjekovnu tradiciju kompilacija, ali i na humanističku praksu ophođenja s tekstovima prema kojoj svaku plodonosnu lektiru mora pratiti ekscerpiranje, ti se priručnici razlikuju po obuhvatu građe (neki pretendiraju na univerzalnost, neki su ograničeni na pojedinu disciplinu ili autora), po načinu prezentacije (tematski ili abecedni raspored), a i po tome kako su naslovljeni (zbirke sentencija, zbirke općih mjesta, florilegiji itd.). Listom je riječ o višesveščanim publikacijama, najčešće folio formata; o njihovoj utjecajnosti najbolje govore brojna ponovljena izdanja, vrlo često i desetljećima nakon autorove smrti.

Upravo zbog toga zastupljenost u takvim priručnicima prvorazredan je receptijski dokument. U ovom prilogu upozorit ćemo na Marulićevu fortunu u trima golemim univerzalnim zbirkama: *Theatrum vitae humanae* Theodora Zwingera (1533–1588), *Polyanthea Nova* Josepha Langa (1570-1615) te *Magnum theatrum vitae humanae* Laurensa Beyerlincka (1578-1627).

Preliminarno istraživanje pokazuje da je za Marulićevu zastupljenost u ovim trima kompendijima zaslužno ponajprije baselsko izdanje *Institucije* (*De vita religiose per exempla instituenda libri sex*), unutar hrestomatije koju je 1555. priredio Johannes Herold (*Exempla virtutum et vitiorum, atque etiam aliarum rerum maxime memorabilium, futura lectori supra modum magnus Thesaurus...*, str. 1176-1442). Izdajući deset godina potom u istom gradu svoj kompendij, Zwinger se očigledno okoristio upravo tom zbirkom egzempla.

S obzirom na množinu izdanja koja tek postupnom digitalizacijom postaju predmetom ozbiljnoga istraživanja, ali i na njihovu fizičku veličinu, u ovom je trenutku nemoguće pouzdano reći jesu li Lange i Bayerlinck do Marulića

došli isključivo preko Zwingera ili su za njim i samostalno posezali. Buduće će proučavanje morati odgovoriti i na pitanje ima li u Marulićevu statusu unutar pojedinoga florilegija razlika od izdanja do izdanja. Trebat će istražiti i niz manjih, ponekad i višestruko deriviranih kompendija. Koliko god nije izgledno da ćemo uskoro doći do konačnih brojaka, svi dosadaniji rezultati upućuju na to da je Marulić u 16. i 17. stoljeću ne samo najizdavaniji nego i najcitiraniji hrvatski autor.

Mladen Parlov
Katolički bogoslovni fakultet u Splitu
MUČENIŠTVO U MISLI MARKA MARULIĆA

Od početka kršćanstva mučeništvo je shvaćano kao iskaz najradikalnijeg oblika svjedočanstva vjere u Isusa Krista. Mučenik u biti i znači svjedok koji vlastitom žrtvom života svjedoči da postoje vrijednosti veće i od samog života. Mučeništvo je stoga ponajprije svjedočanstvo triju teologalnih kreposti: vjere, ufanja i ljubavi. Također, mučeništvom se pruža svjedočanstvo vjere u život vječni, odnosno vjere u Božju moć koja je kadra mučeniku vratiti preobraženi život. U kršćanskoj teologiji mučeništva mučenici su nasljedovatelji prvog mučenika Isusa Krista.

Sve ove naglaske nalazimo i u govoru Marka Marulića o mučeništvu. On ga smješta u kontekst govora o kreposti strpljivosti koju mora živjeti Kristov sljedbenik. I za njega kršćanski mučenik može ostati postojan do kraja, do žrtve vlastita života, jer se je prije njega Isus Krist žrtvovao za sve. Marulić prikazuje mučeništvo ne samo kao najizvrsniji oblik svjedočanstva ljubavi prema Bogu, Isusu Kristu, nego i prema bližnjima. Mučeništvo je, prema splitskom humanistu, najdublja, mistična dimenzija kršćanskog života. Ono je izričaj ljubavi koja obuhvaća nebo i zemlju, Boga i čovjeka, uključujući i mučitelje. Mučeništvo je sudioništvo u božanskoj ljubavi koja je pobijedila zlo te otkupila svijet. Zato je i mučeništvu zajamčena konačna pobjeda i osobita nagrada u nebu.

Leo Rafolt
Filozofski fakultet u Zagrebu
IDENTITET ČITATELJA ALTERITETA:
PRIMJER VINKA PALETINA

* * *

Petar Runje
Krak
ŽENE I KNJIGE U SREDNJEM VIJEKU

Na temelju objavljenih i neobjavljenih podataka pokazuje se da su se u srednjem vijeku i žene služile knjigom, da su je cijenile i da su bile posrednicama njezine šire uporabe. One su vodile brigu o đacima, nabavljale knjige i pomagale u njihovu stvaranju.

Posebno valja istaknuti da su se redovnice služile latinicom i glagoljicom u bogoštovlju. Stječe se dojam da je kod redovnica nekih samostanskih zajednica, uz hrvatski jezik, u uporabi češća bila latinica.

Do danas su sačuvani vrijedni, po sadržaju i pismu različiti, srednjovjekovni kodeksi koji su nastali zahvaljujući redovnicama ili kojima su se one služile (*Red i zakon, Žića otaca, Pariški glagoljski zbornik* – Code Slave 73).

Diana Stolac
Filozofski fakultet u Rijeci
HUNGARIZMI U MARULIĆEVU DJELU

U izlaganju se govori o složenosti književnoga jezika hrvatskih autora u 16. stoljeću. U uvodnome se dijelu izlaganja objašnjava metodološki pristup opisu osnovice i nadgradnje te donose rezultati raščlambi na fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj, tvorbenojezičnoj i leksičkoj razini. Govori se o inojezičnim i inodijalekatnim prožimanjima, vremenskoj i prostornoj ukotvljenosti djela te o nekim izdvojenim standardološkim pokazateljima (primjerice nazivlju, frazeologiji i onomastičkoj građi).

U središnjem dijelu izlaganja donose se oprimjerenja modela s naglaskom na hungarizmima kao dijelu književnojezične nadgradnje. U izlaganju se opisuju načini na koje je hungarizme u svoja djela uključio Marko Marulić. Na primjeru hungarizma *rusag* pokazuju se putovi ulaska riječi mađarskoga porijekla u južnočakavske tekstove.

Usporedno se pokazuje kakva je funkcija hungarizama u djelima drugih čakavskih autori, npr. Petra Zoranića i Barne Karnarutića, te kajkavskih autora 16. stoljeća Ivana Pergošića i Antuna Vramca.

Luka Špoljarić
Central European University, Budimpešta
EX LIBRIS NICOLAI EPISCOPI MODRUSSIENSIS:
TRAGOM KNJIŽNICE NIKOLE MODRUŠKOGA

Prošlo je gotovo stotinu godina otkako su Carlo Frati i Giovanni Mercati upozorili na brojne rukopise s grbom Nikole biskupa Modruškog (oko 1427–1480) koji se čuvaju u rimskim knjižnicama. Frati je povrh toga pretpostavio kako je korpus od osamdeset rukopisa iz *Biblioteca Angelica* činio dio knjižnice Modruškoga, ostavivši tako do danas prostora za razna nagađanja o njezinoj stvarnoj veličini. Moje istraživanje, usmjereno prema rekonstrukciji knjižnice, temelji se ne samo na novim tekstualnim izvorima nego i na kodikološkoj i paleografskoj analizi rukopisâ. Iako već i prvi rezultati opovrgavaju Fratijevu pretpostavku, ipak otvaraju nove pravce istraživanja sastava i sudbine Nikoline knjižnice. Rasvjetljavaju k tome biskupove intelektualne interese i knjiške prakse, koje namjeravam sagledati u širem kontekstu renesansne kulture knjige.

Tamara Tvrtković
Hrvatski institut za povijest u Zagrebu
HISTORIOGRAFSKI TEKST IZMEĐU AUTORA I ČITATELJA

Jedan od legitimnih, štoviše poželjnih, postupaka historiografa od humanizma pa nadalje bio je citiranje i parafraziranje velikog broja prethodnika, počevši od antičkih autora. U ovom će se izlaganju pokušati djelomično rekonstruirati koju su literaturu »na svojim stolovima imali«, prilikom pisanja svojih djela, historiografi (od Pribojevića, Šižgorića, Zavorovića, F. Vrančića, Tuberonu preko Mrnavića, Orbinija do Rattkaya) te kako je ona oblikovala njihove poglede na povijest i pisanje povijesti. Pokušat će se, također, rekonstruirati na osnovi kojih kriterija su historiografi birali autore i citate kojima su se koristili u želji da svojim djelima osiguraju vjerodostojnost. Pojmovi kao intertekstualnost ili citatnost, preuzeti iz suvremene teorije književnosti, primjenljivi su i u analizi djela spomenutih autora: način citiranja i parafraziranja može pokazati na kakvu su čitateljsku publiku oni računali, ali i kakva je ta publika bila. Odabir citata i njihovo uklapanje u tekst ukazuje na to udovoljava li autor historiografskim uzusima svojeg vremena. Na osnovi tih činjenica pokazat će se, s jedne strane, kako funkcionira historiografski tekst u odnosu na nekadašnjeg i sadašnjeg čitatelja, a s druge strane, u kakvoj je vezi autor sa svojim prethodnicima i sljedbenicima te njihovim tekstovima.

PODATCI
O SUDIONICIMA ZNANSTVENOG SKUPA

Dr. don Ivan Bodrožić
Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu

Prof. dr. Ivan Bodrožić rođen je 1968. u Svibu kod Imotskoga. Dvije godine filozofsko-teološkog studija pohađao je na Teologiji u Splitu, a ostale četiri na Sveučilištu Santa Croce u Rimu, gdje je i diplomirao 1994. Poslijediplomski studij nastavio je na Papinskom institutu za patrologiju Augustinianum, na kojem je doktorirao 2000. godine obranivši disertaciju *Numerologija u sv. Augustina*. Od 2005. godine predaje na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu, a od 2010. na KBF-u Sveučilišta u Zagrebu, gdje je izvanredni profesor i pročelnik Katedre povijesti kršćanske literature i kršćanskog nauka. Autor je knjiga i znanstvenih članaka s područja patrologije i duhovnosti.

Dr. Gordana Čupković
Sveučilište u Zadru

Docentica na Odjelu za kroatistiku i slavistiku Sveučilišta u Zadru. Predaje kolegije iz hrvatskoga glagoljaštva i tekstologije; posebno se bavi hrvatskim reformacijskim knjigama i čakavskim pučkim stvaralaštvom. Objavila je knjigu o intertekstualnosti u hrvatskoj glagoljaškoj književnosti.

Dr. Valnea Delbianco
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Rođena je 1954. godine u Labinu. Osnovnu školu i gimnaziju završila je u Puli. Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, odsjecima Talijanistike i Jugoslavistike, a potom na istom fakultetu magistrirala i doktorirala. Zaposlena je u zvanju izvanrednoga profesora na pulskom Sveučilištu Jurja Dobrile, Odsjeku za kroatistiku, gdje predaje kolegije iz starije hrvatske književnosti na dodiplomskome i diplomskome studiju. U svom istraživačkom znanstvenom radu bavi se djelima hrvatskih ranonovovjekovnih pisaca s naglaskom na hrvatsko-talijanske književne i filološke veze. Objavila je 22 znanstvena rada, znanstvenu

knjigu *Talijanski kroatist Arturo Cronia* (2004.) te sudjelovala na dvadesetak međunarodnih skupova u zemlji i inozemstvu (Split, Zagreb, Pula, Osijek, Zadar, Rijeka, Gorizia, Opatija, Varaždin, Stari Grad, Pariz).

Dr. Dolores Grmača
Filozofski fakultet u Zagrebu

Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu završila je studij kroatistike i povijesti 2001. godine. Doktorirala je 2010. s temom *Alegorija putovanja u hrvatskoj renesansnoj književnosti*. Od 2005. zaposlena je na projektu *Književna antropologija*, koji vodi prof. dr. Dunja Fališevac. Viša je asistentica na Katedri za stariju hrvatsku književnost Odsjeka za kroatistiku na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Dr. Jasenka Gudelj
Filozofski fakultet u Zagrebu

Diplomirala je povijest umjetnosti i talijanistiku na Sveučilištu u Zagrebu, gdje je i magistrirala. Doktorirala je na Scuola di Studi Avanzati u Veneciji 2008. godine. Docentica je na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, gdje predaje kolegije vezane uz povijest arhitekture, s posebnim naglaskom na renesansnoj arhitekturi. Uredila je knjige *Costruire il dispositivo storico: tra fonti e strumenti* (sa P. Nicolin), Milano, 2006.; *Renesansa i renesanse u umjetnosti Hrvatske* (sa P. Markovićem), Zagreb, 2008. i *Umjetnost i naručitelji*, Zagreb, 2010., a trenutno je u tisku njezina knjiga *Renesansa antičke Pule*.

Sandra Ivović
Filozofski fakultet u Splitu

Znanstvena novakinja, asistentica na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Splitu i znanstvenom projektu *Temeljni dokumenti hrvatske povijesti* od 2005. Diplomirala je povijest na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na istom fakultetu apsolvirala je na Poslijediplomskom doktorskom studiju medievistike, u sklopu kojega piše disertaciju na temu komunalnih škola u Dalmaciji u 15. i 16. stoljeću. Na matičnom odsjeku drži nastavu iz Historiografskog praktikuma i

srednjovjekovne povijesti. Područja interesa: socijalna i kulturna povijest Dalmacije u kasnom srednjem vijeku i renesansi, humanizam, ženska i rodna povijest.

Dr. Neven Jovanović
Filozofski fakultet u Zagrebu

Latinist, docent je na Katedri za latinski jezik i rimsku književnost Odsjeka za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Osim Marulićem, bavi se hrvatskim pravnim piscima 18. stoljeća te problemima izdavanja novolatinskih tekstova. Objavio više studija o Maruliću u godišnjaku *Colloquia Maruliana*. Doktorirao je s temom *Problemi uspostave novolatinske stilistike na primjeru Marulićeva »Evangelistara«*. S grčkoga preveo dvije Euripidove drame (*Heraklo* i *Alkestida*, 2004) i Eshilovu trilogiju *Orestija* (2006). Objavio knjigu kolumna što ih redovno tiska u *Zarezu* pod naslovom *Noga filologa* (Zagreb 2006). Područje interesa: stilistika, književna i uporabna latinska proza, didaktika latinskog jezika, humanistička informatika. Voditelj je projekta *Digitalizacija hrvatskih latinista*.

Mr. Branko Jozić
Marulianum, Split

Rođen je 1960. Magistrirao na *Augustinianumu* u Rimu 1991. Od 1995. radi u *Marulianumu*. Objavio knjige: *Problem religijske netolerancije* (1995); zajedno s Bratislavom Lučinom *Bibliografiju Marka Marulića. Prvi dio: tiskana djela (1477-1997)* (1998). Autor je više studija o Maruliću u godišnjaku *Colloquia Maruliana*, nekoliko knjiga prijevoda te članaka s religijsko-filozofskog i kulturološkog područja.

Dr. Iva Kurelac
Odsjek za povijesne znanosti HAZU u Zagrebu

Iva Kurelac rođena je 1975. u Zagrebu. Diplomirala je pri Odsjeku za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Magistrirala je na istom fakultetu pri Odsjeku za povijest s temom *Dinko Zavorović i njegov rad na staroj povijesti u I. knjizi djela »De rebus Dalmaticis«*. Doktorirala je na Hrvatskim studijima, pri Odjelu za povijest, s temom *Počeci kritičke historiografije u djelu »De rebus Dalmaticis« Dinka Zavorovića*. Zaposlena je kao viša asistentica na znanstvenom

projektu *Latinički izvori, studije i pomagala za društvenu i gospodarsku povijest* pri Odsjeku za povijesne znanosti Zavoda za društvene i povijesne znanosti HAZU u Zagrebu. Objavila je monografiju *Dinko Zavorović: šibenski humanist i povjesničar*, Gradska knjižnica Juraj Šižgorić, Šibenik, 2008. Radove o temama s područja hrvatskog humanizma objavljivala je u *Zborniku Odsjeka za povijesne znanosti HAZU*, časopisima *Croatica Christiana periodica* i *Colloquia Maruliana*. Područje njezina znanstvenog interesa vezano je uz humanizam, kulturnu povijest, hrvatske latiniste i izdavanje latiničkih izvora.

Mr. Bratislav Lučin
Marulianum, Split

Rođen je u Splitu 1956. Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zadru, magistrirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1986. radi kao urednik u Književnom krugu Split, a od 1995. voditelj je *Marulianuma*. Suurednik (s N. Jovanovićem i B. Jozićem) godišnjaka *Colloquia Maruliana*, glavni urednik (od 2002) edicije *Sabrana djela Marka Marulića*. Područja interesa: hrvatski latinizam, opus Marka Marulića, recepcija Erazma Roterdamskog u hrvatskoj književnoj kulturi. S Brankom Jozićem objavio knjigu *Bibliografija Marka Marulića. Prvi dio: tiskana djela (1477-1997)* (1998). Priredio izbore iz Marulićeva opusa na španjolskom, hrvatskom, engleskom i njemačkom; priredio knjige *Marulićev opis Splita* (2005); Frane Božičević: *Život Marka Marulića* (2007) i *Iter Marulianum: od Splita do Venecije tragovima Marka Marulića = da Spalato a Venezia sulle tracce di Marko Marulić* (2008). S Darkom Novakovićem za ediciju *Sabrana djela* priredio i preveo Marulićeve *Latinske stihove* (2005).

Dr. Smiljka Malinar
Filozofski fakultet u Zagrebu

Profesorica na katedri za talijanski jezik Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, autorica brojnih knjiga i studija, među kojima su i one posvećene Maruliću: *Od Marulića do Marina* (2003); *Marulićeva hrvatska proza* (2002); *Marulićeva privatna pisma: izbor jezika kao sredstvo dijastratijske i dijafazijske diferencijacije* (2004); *Stumačen'je Kata po Marku Marulu* (2004); *Jezik svakodnevce u Marulićevim hrvatskim djelima* (2007).

Akademik Darko Novaković
Filozofski fakultet u Zagrebu

Redoviti profesor na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i predstojnik Katedre za latinski jezik i književnost. Objavio brojne prijevode s grčkog i latinskog te studije o hrvatskom latinizmu i izdanja hrvatskih latinista (među inim, *Carmina* Ilije Crijevića, 2004). Otkrio i objavio Marulićev *Životopis sv. Jeronima* (1994) i tzv. glasgowske stihove (1997). Član je uredništva *Sabranih djela Marka Marulića*. Za tu je ediciju s B. Lučinom priredio kritičko izdanje i prijevod Marulićevih *Latinskih stihova* (2005), a s N. Jovanovićem i V. Rezarom svezak *Latinska manja djela II* (2011).

Dr. don Mladen Parlov
Katolički bogoslovni fakultet u Splitu

Rođen je u Ričicama kod Imotskog. Diplomirao na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu – Teologija u Splitu, 1990. Za svećenika je zaređen 1991. u Splitu. Na Papinskom crkvenom sveučilištu *Gregorijana* u Rimu doktorirao 1996. tezom *Il mistero di Cristo – modello di vita cristiana secondo Marco Marulić*. Na istom je sveučilištu (1997) postigao i magisterij iz dogmatske teologije. Ravnatelj je Nadbiskupskog sjemeništa u Splitu te izvanredni profesor na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu. Objavio je knjige: *Otajstvo Krista – uzor kršćanskog života prema Marku Maruliću* (2001); *Život i djelo don Ilije Ujevića* (2001); *Čovjek Božji. Razmišljanja o svećeništvu* (2002); *Speculum virtutis: Marko Marulić i njegova teološko-duhovna misao* (2003); *Budni budite. Teološke meditacije za došašće i Božić* (2005, ²2008); *U snazi Duha* (2007); *Izabrane teme iz teologije duhovnosti* (2009). Također je priredio i preveo više knjiga drugih autora te objavio više znanstvenih radova s područja povijesti kršćanske literature, nauka i duhovnosti.

Dr. Leo Rafolt
Filozofski fakultet u Zagrebu

Rođen je 1979. u Zagrebu. Diplomirao je komparativnu književnost i kroatistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Trenutno je zaposlen kao docent na Katedri za stariju hrvatsku književnost Odsjeka za kroatistiku. Na tom fakultetu

završio je poslijediplomski znanstveni studij komparativne književnosti te 2006. obranio doktorsku disertaciju. Od 2003. vanjski je suradnik na projektima u Leksikografskom zavodu »Miroslav Krleža« te autor nekoliko stotina natuknica. Od 2004. do 2006. godine zamjenik je voditelja Zagrebačke slavističke škole, na kojoj od 2003. vodi proseminare iz teatrologije i povijesti književnosti. Kao gostujući predavač boravio je na sveučilištima u Francuskoj, SAD-u, Poljskoj, Italiji i Japanu, a sudjelovao je i na desetak domaćih i međunarodnih simpozija. Osnovna su područja njegova interesa: poredbena povijest ranonovovjekovne drame i kazališta, književna antropologija, teorija književne historiografije itd. Objavio je tridesetak znanstvenih članaka i sljedeće knjige: *Melpomenine maske: fenomenologija žanra tragedije u dubrovačkom ranonovovjekovlju*, 2007 (Državna nagrada za znanost za 2007); *Odbrojavanje: antologija suvremene hrvatske drame*, 2007; *Drugo lice drugosti: književnoantropološke studije*, 2009 (Nagrada »Judita« za 2009). Zajedno sa S. P. Novakom, M. Tatarinom i M. Mataijom uredio je *Leksikon Marina Držića*, 2009.

Petar Runje
Krak

Svećenik, redovnik franjevac trećoredac, rođen je u Sinju 1938. godine. Teološki fakultet završio u Zagrebu, a poslijediplomski studij povijesti u Zadru. Objavio je brojne stručne članke u časopisima te više knjiga iz povijesti glagoljaštva: *Prema izvorima* (1990); *O knjigama hrvatskih glagoljaša* (1998); *Pokornički pokret i franjevci trećoredci glagoljaši (13. - 16. st.)* (2001); *Školovanje glagoljaša* (2003). Područje njegova istraživanja jest povijest franjevac trećoredaca glagoljaša i glagoljaštvo u srednjem vijeku.

Dr. Diana Stolac
Filozofski fakultet u Rijeci

Rođena 1956. godine u Zagrebu, danas je redovita profesorica Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci, gdje na Odsjeku za kroatistiku predaje kolegije Povijest hrvatskoga književnog jezika i Sintaksa hrvatskoga standardnog jezika te niz izbornih kolegija iz područja povijesti jezika i standardologije. Voditeljica je doktorskoga studija Povijest i dijalektologija hrvatskoga jezika. Pri MZOŠ-u

nositeljica je projekta *Povijest hrvatske sintakse*, a pri NZZ-u projekta *Hrvatsko brodstrojarsko nazivlje*.

Autorica je dviju knjiga *Hrvatsko pomorsko nazivlje / Božo Babić, njegovi prethodnici i nastavljači* (1998.) i *Riječki filološki portreti* (2006.) te stotinjak znanstvenih radova.

Mr. Luka Špoljarić
Central European University, Budimpešta

Doktorand na Odsjeku srednjovjekovnih studija Srednjoeuropskog sveučilišta u Budimpešti, gdje u sklopu svoga doktorata *Nicholas of Modruš: Decus Illyriae (Nikola Modruški: Decus Illyriae)* radi na kritičkom izdanju i retoričkoj analizi Nikolina djela *De bellis Gothorum*. Magistrirao je na istome odsjeku 2008. godine temom *William of Tyre and the Byzantine Empire (Vilim Tirski i Bizantsko Carstvo)*. U lipnju 2010. godine sudjelovao je na jednomjesečnoj radionici posvećenoj kodikologiji, paleografiji i filologiji, u organizaciji Insituta Palazzo Rucellai, Istituto storico italiano per il medioevo i Sveučilišta Johns Hopkins. Jesenski je semestar akademske godine 2010-2011. proveo kao *Visiting Fellow* na Odsjeku za povijest sveučilišta Harvard. Njegovi istraživački interesi uključuju renesansnu historiografiju i retoriku, kulturnu i političku povijest kasnosrednjovjekovne i renesansne Dalmacije te renesansnu kulturu knjige.

Dr. Tamara Tvrković
Hrvatski institut za povijest u Zagrebu

Rođena je 1971. u Zagrebu, gdje je i diplomirala (1994.) klasičnu filologiju na Filozofskom fakultetu. Na istom je Fakultetu obranila i magistarski (2000.) te doktorski (2006.) rad. Zaposlena je kao znanstvena suradnica na Hrvatskom institutu za povijest, gdje je i voditeljica Odjela za hrvatsku latinističku historiografiju. U zvanju docenta predaje na Hrvatskim studijima na studiju latinskog jezika.

Autorica je monografije *Između znanosti i bajke – Ivan Tomko Mrnavić* (2008.), priredila je i prevela (s Vladom Rezarom) knjigu *Vita Petri Berislavi – Životopis Petra Berislavića* (2008.), urednica je i jedan od priređivača knjige *Zapisnik Franjevačkog samostana u Našicama, knjiga I. 1739.-1787.* (2010.). Dobitnica je godišnje državne nagrade u području humanističkih znanosti (2009.).

Marko Marulić
LATINSKA MANJA DJELA II.
Priredili i preveli: Vedran Gligo, Veljko Gortan,
Neven Jovanović, Darko Novaković i Vlado Rezar
Književni krug, Split, 2011.

U ediciji *Sabrana djela Marka Marulića* kraći su latinski spisi raspoređeni u dva sveska. Onaj pod naslovom *Latinska manja djela I.* izišao je 1992, a sadrži *Dijalog o Herkulu, Propovijed o Kristovu posljednjem sudu i Pedeset priča*. Sada se pred čitateljem pojavljuje svezak *Latinska manja djela II.*, u kojem se nalaze *Životopis svetog Jeronima, Djela kraljeva Dalmacije i Hrvatske te Poslanica papi Hadrijanu VI.* Osim razmjernom kratkoćom, ta su tri teksta povezana, uvjetno rečeno, povijesnim karakterom i zavičajnom zauzetošću: prvi pripada žanru svetačke biografije (u dodatku koje Marulić dokazuje Jeronimovo dalmatinsko podrijetlo); drugi je povijesna kronika o dalmatinskim i hrvatskim kraljevima od 6. do 11. st.; treći svjedoči o piščevoj uključenosti u suvremena povijesna zbivanja, koja se dramatično tiču njegova zavičajnog i nacionalnog prostora.

Raznovrsna tekstualna povijest tih triju Marulićevih djela na svoj je način egzemplarna za različitu sudbinu njegovih spisa tijekom stoljeća. *Životopis svetog Jeronima* sačuvan je u autografu, koji je pronađen tek nedavno (samo završni odjeljak, polemičku raspravu o podrijetlu sv. Jeronima, tiskao je godine 1666. Ivan Lučić, ali bez naznake o cjelini); *Djela kraljeva Dalmacije i Hrvatske* došla su do nas u nizu prijepisa (i u Lučićevu izdanju prema jednom od tih prijepisa); *Poslanica papi Hadrijanu VI.* poznata nam je samo kao tiskano izdanje, objavljeno za Marulićeva života (1522).

(Iz »Uvodne napomene« B. Lučina)

Temeljne Marulićeve motive pri pisanju svečeve biografije otkriva uvodno poglavlje. Pročitao je Jeronimovu biografiju nepoznata autora, koja ga je ozlovoljila s dvaju razloga: u njoj je zamagljen kronološki red zbivanja i »ispušteno ponešto vrijedno spomena što je moglo i potpunije istaknuti svetost toga čovjeka i nama služiti za primjer« (c. 1). Naumio je stoga uspostaviti pravi fabularni slijed i dodati prešućene važne pojedinosti, i to tako da najveći dio prostora prepusti kazivanju samoga Jeronima i onome što su o njemu napisali Augustin, Euzebije, Ćiril i Sulpicije Sever. O tome kako je nakanio koristiti se izvorima, jasno svjedoči sljedeća rečenica: »Neću propustiti ništa što sam bilo gdje o njemu uspio pročitati, da takav i tolik čovjek ne bi bio zakinut, barem koliko je do mene, za svoju hvalu.« Predgovor završava toposom skromnosti, u kojem Marulić vlastit posao opravdava

kao čin pobožnosti, a ne preuzetne vjere u to da bi ovakav biografski sastavak mogao uvećati ionako neizmjerne Jeronimovu slavu.

Maruliću, dakle, nije bilo do kritičkoga ispitivanja izvora, nego do pokazivanja egzemplarnosti svečeva života, i s tom sviješću treba pristupiti čitanju njegova životopisa.

(Iz predgovora D. Novakovića »Svetac sa sretnog dalmatinskog žala: Marulićev *Životopis sv. Jeronima*«)

Kratak prozni sastav *Regum Delmatię atque Croatię gesta*, nastao 1510, prijevod je tzv. hrvatske redakcije *Ljetopisa popa Dukljanina* ili *Hrvatske kronike*. Radi se ujedno o jedinom Marulićevu proznom prijevodu s hrvatskog na latinski, kao i o jedinom njegovu tekstu s tematikom iz nacionalne povijesti. Djelo je bilo vrlo cijenjeno: devet potpunih prijepisa i jedan djelomični čine ga najčešće prepisivanim Marulićevim radom, a tijekom gotovo stoljeća i pol smatrano je jednim od temeljnih narativnih izvora hrvatske historiografije. Polovicom 17. st. podatke *Regum gesta* podvrgnuo je kritici Ivan Lučić, radeći na slično naslovljenu djelu *De regno Croatiae et Dalmatiae libri sex*. No i nakon odlučne Lučićeve kritike *Regum gesta* su zadržala određenu važnost, možda najviše kao predmet povjesničarskih prijepora te – pri čemu o Zvonimirovoj kletvi – u popularnoj hrvatskoj predodžbi o vlastitoj povijesti.

U okviru *Opera omnia* Marka Marulića *Regum gesta* nas ne zanimaju ni kao povjesnica, ni kao legenda, ni kao historiografski problem, već kao Marulićev rad. To znači da smo, priređujući kritičko izdanje i prijevod, pokušali uspostaviti i protumačiti tekst koji je 1510. izašao ispod Marulićeva pera.

(Iz predgovora N. Jovanovića »Marulićev prijevod *Hrvatske kronike* i ovo izdanje«)

Katalog nevolja koji Marulić podastire pred Hadrijana u mnogočemu je podudaran s njegovom hrvatskom *Molitvom suprotiva Turkom*, baš kao što se njegov ključni poziv na kršćansku slogu zatječe i u njegovim latinskim stihovima. Refleksiju o tome zašto se kršćanima događa ovakvo strašno zlo možemo pratiti i u njegovim pismima, i u *Instituciji*, i u *Evandelistaru*, i u govoru *O Kristovu posljednjem sudu*. No, uza sve paralele u njegovu opusu *Poslanica* je posebna po izboru adresata: Marulić je svoje najpodrobnije i najsustavnije razmatranje o uzrocima i posljedicama turskoga prodora u kršćansku Europu u otvorenom pismu naslovio jednom Petrovu nasljedniku.

(Iz predgovora D. Novakovića »*Glava je svima nam on: Marulićeva poslanica Hadrijanu VI.*«)

SABRANA DJELA MARKA MARULIĆA

Izišlo iz tiska:

Davidijada

Evandelistar I.

Evandelistar II.

Institucija I.

Institucija II.

Institucija III.

Judita

Naslidovan'je

De humilitate

Starozavjetne ličnosti

Latinska manja djela I.

Pisni razlike

Dijaloški i dramski tekstovi

Marulićev latinski rječnik

Repertorium I.

Repertorium II.

Repertorium III.

Latinski stihovi

Latinska manja djela II.

U pripremi:

Tumač uz natpise starih

Pisma, oporuka, dodatci

Marulićev hrvatski rječnik

Incerta (djela pripisivana Maruliću)

Opera quae scripta.

COLLOQVIA MARVLIANA I-XX

Uredništvo:

CM I-III: Vedran Gligo, Bratislav Lučin, Mirko Tomasović

CM IIII-XVII: Bratislav Lučin, Mirko Tomasović

CM XVIII-XIX: Neven Jovanović, Branko Jozić, Bratislav Lučin

CM XX: Neven Jovanović, Branko Jozić, Francisco Javier Juez Gálvez, Bratislav Lučin

Tematika:

U CM redovito se tiskaju tekstovi sa znanstvenoga skupa što se održava svake godine na Marulićevim danima u Splitu, ali primaju se i drugi vrijedni prilozi. CM I-XVI bila su u potpunosti posvećena proučavanju života i djela Marka Marulića. Od XVII sveska nadalje, uz priloge o Marku Maruliću, sustavno se objavljuju i radovi o drugim piscima i temama hrvatske književnosti humanizma i renesanse. Tako su CM XVII i XVIII bila posvećena epistolografiji, a CM XIX i XX hrvatskim i latinskim pjesmaricama 15. i 16. st.

CM I-XX u brojkama:

- 6517 stranica
- 460 priloga
  - 315 izvornih znanstvenih i stručnih tekstova
  - 25 Marulićevih tekstova i tekstova drugih autora (kritička izdanja, prijevodi)
  - 120 ostalih priloga (kroničarski zapisi; bibliografije; recenzije, prikazi, osvrti; nekrolozi i dr.)
- 123 autora iz Hrvatske i još 14 zemalja (Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Čile, Francuska, Italija, Kanada, Litva, Mađarska, Njemačka, Poljska, Španjolska, Vatikan, Velika Britanija, SAD).

Referiranost u inozemnim publikacijama:

Prikazi:

- *Bibliothèque d'humanisme et renaissance*, 56 (1994), str. 831-832.
- *Literary Research/ Recherche littéraire*, 23 (1995), str. 42-43.
- *Bibliothèque d'humanisme et renaissance*, 58 (1996), str. 797-800.

- *R. H. R. : reforme, humanisme, renaissance*, 47 (1998), str. 111-112.
- *Südost-Forschungen*, München, 58 (1999), str. 313-320 (316-318).
- *Lustrum*, 49 (2007), str. 97, 100-101.

Bibliografije:

Radovi objavljeni u CM redovito se bilježe u bibliografiji vodećega časopisa za novolatinske studije *Humanistica Lovaniensia*, povremeno i u bibliografskim pregledima časopisa *Bollettino di studi latini*.

CM na internetu:

Svi svesci CM dostupni su u pdf-formatu na Portalu znanstvenih časopisa Republike Hrvatske (Hrčak): http://hrcak.srce.hr/index.php?show=casopis&id_casopis=43

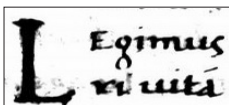
Publikacije uključene u Hrčak, pa tako i CM, uvrštene su u međunarodne pretraživače repozitorija slobodno dostupnih znanstvenih radova:

Scientific Commons (<http://en.scientificcommons.org/>)

Intute: Arts and Humanities (<http://www.intute.ac.uk/artsandhumanities/>)

OAster (<http://oaister.worldcat.org/>)

BASE (<http://www.base-search.net/>)

Cantores Maruli:

PRIČA O MARKU MARULIĆU

Autor projekta: Marin Kapor Kaporelo

Izvode: *Cantores Maruli*

(Marin Kapor Kaporelo – tenor I. / Zdravko Kraljević – tenor II. / Tonko Podrug – bariton / Dragan Šinković – bas. Dirigentica: Jelica Valjalo.)
Gitara: Petar Čulić. Naratori: Marina Čapalija, Zlatko Crnković.

I. PROSLOV

Anonim: *Fortuna desperata* – instrumentalna improvizacija: Petar Čulić
O Fortuno prevrtljiva (tekst: Marin Kapor Kaporelo) – čita: Marina Čapalija
Zvona Sv. Duje

II. EVOKACIJA; PALAČA RODI GRAD

Vexilla regis, gregorijanski napjev – izvode: *Cantores Maruli*

Barjaci kreću kraljevi, glagoljaški napjev iz Podstrane – izvode: *CM*

Marko Marulić (1450.-1524.): *Tumač uz natpise starih: Dominiku Papaliću* (ulomak; prev. B. Lučin); čita: Zlatko Crnković // instr. pratnja: Robert Johnson (1583.-1626.), *Alman* – izvodi: P. Čulić

Andrija Motovunjanin (oko 1480.-1538.): *Senza te, sacra Regina* – izvode: *CM*
i P. Čulić

III. UPUĆIVANJE U ČESTIT ŽIVOT

Frane Božićević (1469.-1542.): *Život Marka Marulića Splićanina* (ulomak; prev. B. Lučin) – čita: Z. Crnković // instr. pratnja: Anonim: *Wilson's Wilde* – izvodi: P. Čulić

Ave Maria, gregorijanski himan – izvode: *CM*

Marko Marulić: *Od Uzvišen'ja Gospina* (ulomak) – čita: M. Čapalija

Tomás Luis de Victoria (1548.-1611.): *Ave Maria* – izvode: *CM*

Anonim: *Greensleeves is all my joy* – izvodi: P. Čulić

IV. PRIPOVIST O JUDITI

Frane Božićević (1469.-1542.): *Život Marka Marulića Splićanina* (ulomak) – čita: Z. Crnković

Igor Kuljerić (1938.-2006.): *Glazba za starocrkveno prikazanje* (8 stavaka) – izvode: *CM*

Marko Marulić: *Judita* (ulomci) – čitaju: M. Čapalija i Z. Crnković

V. OVDI USRID LUKE NAŠA MLADA PLAVCA

Alonso de Mudarra (1510.-1580.): *Fantasia* – izvodi: P. Čulić

Frane Božičević: *Život Marka Marulića Splićanina* (ulomak) – čita: Z. Crnković

Josquin des Prez (1450./1455.-1521.): *El grillo* – izvode: CM

Petar Hektorović (1487.-1572.): *Ribanje i ribarsko prigovaranje* (ulomci) – čitaju:

M. Čapalija i Z. Crnković

Kada mi se Radosave; I kliče devojka, dvije bugarštice po zapisu Petra Hektorovića iz *Ribanja i ribarskog prigovaranja* (obradio: B. Juračić – izvode: CM)

VI. MOLITVA SUPROTIVA TURKOM

Marko Marulić: *Molitva suprotiva Turkom* (ulomak) – čita: Z. Crnković

Ljubo Stipišić Delmata: *Kod Lepanta* – izvode: CM

Marko Marulić: *Molitva suprotiva Turkom* (ulomci) – čita: M. Čapalija

Pláč Jeremije proroka, glagoljaški napjev iz Solina – izvode: CM

VII. OVI SVIT JE OSIN I MAGLA

John Dowland (1563.-1626.): *Melancholy Galliard* – izvodi: P. Čulić

Frane Božičević: *Život Marka Marulića Splićanina* (ulomak) – čita: Z. Crnković //

instr. pratnja: Robert de Visée (1655.-1732.): *Passacaglia* – izvodi: P. Čulić

Tomás Luis de Victoria: *Tenebrae factae sunt* – izvode: CM

VIII. UZDAHU MOJEMU PRIKLON UŠI TVOJE

Marko Marulić: *Kristijan Isukarsta pita...* (ulomak) – čita: Z. Crnković

Marko Marulić: *Divici Mariji* – čita: M. Čapalija

Psallite Deo nostro, psalam (harmonizacija: J. Valjalo) – izvode: CM

UZ PRVU IZVEDBU PRIČE O MARKU MARULIĆU

Odabirom imena *Cantores Maruli* ili *Pjevači Marulovi* osnivači su željeli odati počast gradu Splitu i ocu hrvatske književnosti, nacionalnom klasiku i uglednom europskom humanistu. Projekt *Priča o Marulu* predstavlja putovanje kroz vrijeme i djelo Marka Marulića. Kad se jednom pronikne kroz naslage jezične povijesti i kad se upozna arhaična draž Marulićeva jezika, putovanje u svijet njegovih djela pretvora se u pravo otkriće prekrasne pjesničke ljepote.

Cilj je ovog projekta prikazati život i djelo Marka Marulića putem međusobna prožimanja odabranih stranica iz njegova opusa i ugođajno, odnosno sadržajno

srodnih djela iz glazbene baštine. Pritom se nastoji obuhvatiti kronološki tijek pjesnikova života, ali i naznačiti povijesne zbivanja kojima je bio suvremenik. Stoga je projekt svojevrsna sinteza glazbenih (vokalnih i instrumentalnih) i poetskih slika. Prateći izvedbu, možemo npr. zamisliti kako *schola cantorum* u splitskoj prvostolnici pjeva gregorijanski napjev *Vexilla regis prodeunt*, a potom pučki pjevači odgovaraju glagoljaškom inačicom *Barjaci kreću kraljevi*, poput povorke puka s barjacima u procesiji iz Marulićeva doba. Slušajući Hektorovićevu pohvalnicu Splitu i Marulu, možemo se u mislima prenijeti u vrijeme i prostor Marulićeva boravka na Šolti, dok ribari pjevaju dvije bugaršnice što ih je hvarski pjesnik zapisao u svojem *Ribanju i ribarskom prigovaran'ju*. Dojmljivoj slici Marulićeve smrti, kako nam je opisuje Frane Božićević, glazbena je podloga motet Tomása Luisa de Victoria *Tenebrae factae sunt (Tama je zavládala zemljom)*.

Kronološki tijek događanja iz povijesti i Marulićeva života možemo shvatiti kao okosnicu po kojoj se nižu glazbene i pjesničke slike. No taj će nas niz ujedno podsjetiti na činjenicu da je Marulić živio u zaista dramatičnu vremenu. Ubrzo nakon njegova rođenja Konstantinopol je pao pod vlast Osmanlija (1453), a nedugo prije njegove smrti turska je vojska zauzela Jeruzalem (1517). Na drugom pak kraju Europe katolički kraljevi Ferdinand i Izabela osvojili su Granadu, posljednje maursko uporište u Španjolskoj (1492). No doba osvajačkih pohoda i oružanih sukoba ujedno je i vrijeme velikih putovanja i pronalazaka: za Marulićeva života zbivaju se prekretnički događaji u povijesti čovječanstva: Gutenbergov izum tiskarskog stroja i Kolumbovo otkriće Novoga svijeta.

Splitski pjesnik svjedok je jednog od najdramatičnijih razdoblja hrvatske povijesti: tijekom njegova života hrvatske se zemlje nemilosrdno svode na »ostatke ostataka«. Vojvoda Žarko Dražojević te ban i biskup Petar Berislavić, obojica dobri Marulićevi znanci, pogibaju u borbi s Turcima. Burna suvremena zbivanja potresno odjekuju na Marulićevim pjesničkim i proznim, hrvatskim i latinskim stranicama (*Molitva suprotiva Turkom, Tužen'je grada Jerzolima, Poslanica papi Hadrijanu VI*).

Nadamo se da će se spoj glazbe i riječi, koji smo ovdje sačinili u slavu Marulovu, evocirati barem dio duboke pobožnosti, zanosu i misaonosti, idile i strepnje što su prožimali njegov život, ali i obilježili vrijeme u kojem je djelovao.

Marin Kapor Kaporelo,
predsjednik Udruge *Cantores Maruli*
<http://www.cantoresmaruli.com>

Crikvine-Kaštilac (foto Tanja Budimir, 2007)

Crkva Sv. Križa, interijer (foto Fedor Fatačić, 1983)

Četvrta kroatistička tekstološka radionica:
ČITANJE RENESANSNIH AUTORA U RUKOPISIMA

Voditeljica: Dolores Grmača (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)
Sudjeluju studenti kroatistike iz Splita i Zagreba

Čitanje hrvatskih renesansnih autora u rukopisima oprimjerit će se radom na prijepisima *Pelegrina* dubrovačkog benediktinca Mavra Vetranovića (1482–1576). Tekstološki je izazov tog renesansnog teksta u tome što nije sačuvan autograf, a sačuvani prijepisi ukazuju na znatnu udaljenost od izvornog konteksta nastanka kao i od samog autora. U prvom dijelu tekstološke radionice studenti će transkribirati stihove kojima počinje i završava najstariji rukopis *Pelegrina*, koji se čuva u knjižnici Male braće u Dubrovniku (sign. 437). Dobiveni će se rezultati usporediti s mladim prijepisima *Pelegrina*, a potom i s jedinim izdanjem tog Vetranovićevega epa (IV. knjiga edicije *Stari pisci hrvatski*, 1872), s ciljem uočavanja načina transponiranja teksta od rukopisa do njegova tiskanja. Praktični dio rada bit će temelj raspravi o pouzdanosti prijepisa, uočenim intervencijama i komentarima pojedinih prepisivača, o problemu »otvorenosti i nestabilnosti« teksta koji se prepisuje te o kulturi rukopisnog prenošenja teksta. Završno promišljanje bit će usmjereno na književnopovijesnu recepciju Vetranovićevega *Pelegrina* i na pitanje njegove (ne)dovršenosti, odnosno na važnost poznavanja i razumijevanja rukopisne tradicije za interpretaciju renesansnog teksta.

Peta latinistička tekstološka radionica:
SHOLIJE U RUKOPISIMA

Voditelji: Luka Špoljarić i Ivana Dobčeva (Central European University,
Budimpešta)

Sudjeluju studenti iz Ljubljane, Zadra i Zagreba

Ovogodišnja latinistička radionica bit će posvećena rukopisima kao svjedocima transmisije i recepcije antičkih djela u vrijeme karolinške renesanse. Obraćajući pozornost u prvom redu na sholije i glose, studenti klasične filologije steći će jasniju sliku o tome kako su antička djela u to doba bila čitana i interpretirana. Radionica će biti usmjerena prvenstveno na izgled stranice rukopisa (*mise-en-page*), na međusobne odnose glavnog teksta, sholija te marginalnih i interlinearnih glosa. Kao radni primjer izabran je Ciceronov prijevod Aratova astronomskog spjeva *Pojave*, teksta koji danas zauzima marginalno mjesto u korpusu latinske književosti, ali koji je u karolinškom razdoblju oblikovao temeljna znanja o astronomiji.

Prvog dana radionice voditelji će dati kratak uvod u knjišku kulturu karolinške renesanse, nakon čega će studenti analizirati i transkribirati sholije i glose s izabranih folija dvaju rukopisa Ciceronova prepjeva *Pojava*, koji potječu iz 9. i 10. st. Drugi će dan biti posvećen analizi rezultata i diskusiji, uz nekoliko završnih napomena o humanističkim rukopisima.

COLLOQVIA MARVLIANA XX

(Književni krug Split – *Marulianum*, 2011)

SADRŽAJ

CONTENTS

- Amir Kapetanović: Versificirana biblijska pripovijest o Esteri (XVI. st.) u kontekstu hrvatske srednjovjekovne književne baštine i Marulićeva pjesničkoga kruga / *A Versified Bible Story of Esther (16th Century) in the Context of the Croatian Medieval Literary Heritage and the Marulić Poetic Circle*
- Kristina Štrkalj Despot: *Osorsko-hvarska pjesmarica* (popis sastavnica, postanje, jezik) / *The Osor-Hvar Miscellany (List of Components, Origin, Language)*
- Dragica Malić: Odjeci najstarije hrvatske pjesmarice u Marulićevim stihovima / *Echoes of the Oldest Croatian Poetic Miscellany in the Verses of Marulić*
- Smiljka Malinar: Diskursi *Ranjinina zbornika* i njihov jezični izraz / *The Discourses of the Ranjina Miscellany and their Linguistic Expression*
- Johann Ramminger: Marulus as a Neo-Latin Writer / *Marulić kao novolatinski pisac*
- Neven Jovanović: Marulić i *laudationes urbium* / *Marulić and the Laudationes Urbium*
- Andrea Clarke: Henry VIII and Marko Marulić's *Evangelistarium* / *Henrik VIII. i Marulićev Evandelistar*
- Elisabeth von Erdmann: Marko Marulić in den Religionskonflikten der deutschen Länder des 16. Jahrhunderts / *Marko Marulić u vjerskim sukobima njemačkih zemalja 16. stoljeća*
- Milan Grba: Marko Marulić i Britanska knjižnica / *Marko Marulić and the British Library*
- Branko Jozić: Marulićeva demonologija / *Marulić's Demonology*
- Mladen Parlov: Križ u misli Marka Marulića / *The Cross in the Thinking of Marko Marulić*
- Marijana Horvat: Rječotvorje u Marulićevu i Kašićevu prijevodu *De imitatione Christi* (na primjerima filozofsko-teološkog leksika) / *Word Formation in Marulić's and Kašić's Translation of De Imitatione Christi*
- Gorana Stepanić: *Carmen de doctrina Domini nostri Iesu Christi pendentis in Cruce* u baroknim prijevodima na hrvatski / *Carmen de Doctrina Domini Nostri Iesu Christi Pendentis in Cruce in Baroque Translations into Croatian*

Iva Kurelac: *Regum Dalmatiae et Croatiae gesta* Marka Marulića u djelu *De Rebus Dalmaticis* Dinka Zavorovića / *The Regum Dalmatiae et Croatiae Gesta of Marko Marulić in the Work De Rebus Dalmaticis of Dinko Zavorović*

K r o n i k a

Nagrade Dana hrvatske knjige 2010.
  Obrazloženje nagrade *Judita*
  Obrazloženje nagrade *Davidias*
  Obrazloženje nagrade *Slavić*

R e c e n z i j e, p r i k a z i, o s v r t i

Mirko Tomasović: *Napabirčena klepotina* (Enciclopedia della letteratura, Garzanti editore, 2007)
  Mirko Tomasović: *Un pretenzioso pasticcio* (Enciclopedia della letteratura, Gazanti editore, 2007)
  Tomislav Bogdan: *Hrvatsko srednjovjekovno pjesništvo*. Priredili: A. Kapetanović, D. Malić i K. Štrkalj Despot

B i b l i o g r a f i j a

Branko Jozić: *Bibliografija Marka Marulića 2010.*
  Amir Kapetanović: *Josip Vončina (1932.-2010.) – in memoriam*
  Referiranost
  Upute suradnicima
  Instructions for Contributors
  Errata corrigé

NAGRADA DANA HRVATSKE KNJIGE

Pravilnik

Nagradu Dana hrvatske knjige dodjeljuje Društvo hrvatskih književnika – pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

Tri su nagrade: »Judita«, »Davidias«, »Slavić«.

Nagrade su godišnje.

Nagrade se dodjeljuju u Splitu na Dan hrvatske knjige – 22. travnja tekuće godine.

»Judita« – Nagrada Dana hrvatske knjige za najbolju knjigu ili studiju o hrvatskoj književnoj baštini, posebno o humanističko-renesansnoj.

»Davidias« – Nagrada Dana hrvatske knjige za najbolji prijevod djela iz hrvatske književne baštine na strane jezike ili za najbolju knjigu, odnosno studiju inozemnog kroatista o hrvatskoj književnoj baštini.

»Slavić« – Nagrada Dana hrvatske knjige za najbolji autorski knjigom objavljeni prvenac.

Sva djela (prvotisak) koja se predlažu za nagrade moraju biti objavljena od 1. siječnja do 31. prosinca prethodne godine.

Nagrade se sastoje od novčanog dijela: »Judita« – 10.000 kuna, »Davidias« – 10.000 kuna, »Slavić« – 2.500 kuna i povelja.

Nagrade uručuju: ministar kulture Republike Hrvatske i predsjednik Društva hrvatskih književnika.

Gradonačelnik Splita sve nagrađenike daruje zlatnikom grada Splita.

Odluku o nagrađenim djelima, odnosno o autorima nagrađenih djela donosi Povjerenstvo Nagrade Dana hrvatske knjige.

Upravni odbor Društva hrvatskih književnika imenuje Povjerenstvo Nagrade Dana hrvatske knjige – na rok od četiri godine.

Povjerenstvo je u radu i odlučivanju samostalno.

Povjerenstvo bira tajnika – na rok od četiri godine.

Tajnik organizira i vodi rad Povjerenstva te po potrebi, a obvezatno jednom godišnje, o radu Povjerenstva izvješćuje Upravni odbor Društva hrvatskih književnika i Ministarstvo kulture Republike Hrvatske.

Ako je djelo člana Povjerenstva među prijedlozima za nagradu, onda taj član ne sudjeluje u radu Povjerenstva prilikom glasovanja.

O svakoj nagradi odluka se donosi većinom glasova.

Kad je nagrađenik strani državljanin, o dodijeljenoj nagradi treba ga izvijestiti najmanje trideset dana prije same dodjele.

Povjerenstvo odlučuje i o autorima obrazloženja o nagradama.

Troškove rada Povjerenstva, novčane iznose nagrada, izradbu povelja, organizaciju dodjele nagrada i honorar autorima obrazloženja osigurava Ministarstvo kulture Republike Hrvatske.

Sve navedene troškove Društvo hrvatskih književnika prijavljuje Ministarstvu kulture kao dio svoje redovne godišnje djelatnosti.

Povjerenstvo Nagrade Dana hrvatske knjige u 2010.

Ivan J. Bošković, Branimir Bošnjak, Jakša Fiamengo, Bratislav Lučin
i Božidar Petrač

Tajnik Povjerenstva Nagrade Dana hrvatske knjige:

Ivan J. Bošković

NAGRADA DANA HRVATSKE KNJIGE

Do sada nagrađeni:

1997.

Judita — Pavao Pavličić: *Studije o Osmanu*, ZAZNOK, Zagreb 1996.

Davidias — István Lőkös: *A horvát irodalom története*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 1996.

Slavić — Maro Pitarević: *Harlekin*, Ceres, Zagreb 1996.

1998.

Judita — Branimir Glavičić: *Marulićev latinski rječnik*, Književni krug Split 1997.

Davidias — Ján Jankovič: *Chorvátska literatúra v slovenskej kultúre I*, Ústav svetovej literatúry SAV, Bratislava 1997

Slavić — Romeo Mihaljević: *Anđeoska konverzacija*, Mozaik knjiga, Zagreb 1997.

1999.

Judita — Radoslav Katičić: *Litterarum studia*, Matica hrvatska, Zagreb 1998.

Davidias — Joanna Rapacka: *Zaljubljeni u vilu*, Književni krug Split 1998.

Slavić — Ana Brnardić: *Pisaljka nekog mudraca*, SKUD »Ivan Goran Kovačić«, Zagreb 1998.

2000.

- Judita* — Mirko Tomasović: *Marko Marulić Marul*, Erasmus Naklada, Zagreb / Književni krug Split – *Marulianum*, Split / Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu 1999.
- Davidias* — Fedora Ferluga Petronio: *Grčko-latinski izvori u Junija Palmotića*, Hrvatsko filološko društvo, Rijeka 1999.
- Slavić* — Dražen Stojčić: *Zabranjeno područje*, Svjetla grada, Osijek 1999.

2001.

- Judita* — Šime Jurić: *Iz muzeja hrvatske knjige*, Matica hrvatska, Zagreb 2000.
- Davidias* — Krystyna Pieniażek: *Pjesničko stvaralaštvo Antuna Branka Šimića* (prevela Jadranka Nemeth Jajić), Matica hrvatska, Zagreb 2000.
- Slavić* — Igor Štikis: *Dvorac u Romagni*, Durieux, Zagreb 2000.

2002.

- Judita* — Milan Moguš: *Rječnik Marulićeve Judite*, Institut za jezik i jezikoslovlje, Zagreb 2001.
- Davidias* — Luciana Borsetto: *Marko Marulić: Giuditta*, a cura di Luciana Borsetto. Testo croato a fronte, Hefti, Milano 2001.
- Slavić* — Gordan Nuhanović: *Liga za opstanak*, Pop & Pop, Zagreb 2001.

2003.

- Judita* — Nikola Batušić: *Starija kajkavska drama*, Disput, Zagreb 2002.
- Davidias* — Francisco Javier Juez y Gálvez: za monografsko izdanje časopisa *Studia Croatica*, Buenos Aires 145/2002.
- Slavić* — Franc Rotter: *Croatia liberata*, Hrvatsko štamparsko društvo, Gradišće 2002.

2004.

- Judita* — Dunja Fališevac: *Kaliopin vrt II; studije o poetičkim i ideološkim aspektima hrvatske epike*, Književni krug, Split 2003.
- Davidias* — Vanda Mikšić: *Points d'exclamation*, Caractères, Pariz 2003.
- Slavić* — Slađana Bukovac: *Putnici* (roman), Meandar, Zagreb 2003.

2005.

- Judita* – Mirko Tomasović: *Vila Lovorka*, Književni krug, Split 2004.
Davidias – Silvio Ferrari: *L'»elegia veneziana« di Kranjčević, Il crollo del Campanile, 1902*, Edizioni San Marco dei Giustiniani, Genova 2004.
Slavić – Suzana Abspoel Đođo: *Snajperist*, Meandar, Zagreb 2004.

2006.

- Judita* – Nikica Kolumbić: *Poticaji i nadahnuća, Dom i svijet*, Zagreb 2005.
Davidias – Ruggero Cattaneo, za talijanski prijevod i izdanje djela Dubravko Jelčić: *Storia della letteratura croata*, Guépard Noir Edizioni, Milano 2005.
Slavić – Svjetlan Lacko Vidulić: *Muke Mikuline*, AGM, Zagreb 2005.

2007.

- Judita* – Ivan J. Bošković: *ORJUNA – ideologija i književnost*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb 2006.
Davidias – Ljiljana Avirović: *La traduzione della Divina Commedia in croato (La divina traduzione; tradurre in croato dall'italiano*, Hefti, Milano 2006)
Slavić – Yves-Alexandre Tripković: *Hermesov poučak*, Zigo, Rijeka 2006.

2008.

- Judita* – Milovan Tatarin: *Ljubavi nebeske, ljubavi zemaljske; prilozi hrvatskoj nabožnoj književnosti 18. stoljeća*, Disput, Zagreb 2007.
Davidias – István Lőkös: *Marko Marulić: Zsuzsánna; Jeruzsálem városának panasza; Imádság a török ellen*, fordította Lőkös István. – Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2007 (M. Marulić, *Suzana, Tužen'je grada Hjeropolima, Molitva suprotiva Turkom*. Na mađarski preveo István Lőkös)
Slavić – Nada Gašić: *Mirna ulica, drvored*, Algoritam, Zagreb 2007.

2009.

- Judita* – Radoslav Katičić: *Božanski boj: Tragovima svetih pjesama naše pretkršćanske starine*, Ibis grafika, Katedra Čakavskog sabora Općine Mošćenička Draga, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb – Mošćenička Draga 2008.
- Davidias* – Matica makedonska, za objavljivanje knjige prijevoda na makedonski jezik Marin Držić: *Komedii i pastoralii*, Skopje, 2008.
- Slavić* – Hrvoje Tutek: *Cirkular*, Naklada Aora, Zagreb 2008.

2010.

- Judita* – Leo Rafolt: *Drugo lice drugosti: književnoantropološke studije*, Disput, Zagreb, 2009.
- Davidias* – Rosanna Morabito i Suzana Glavaš: *Marino Darsa Raguseo: L'avar*, Argo, Lecce, 2009.
- Slavić* – Stjepo Martinović: *Oči svete Lucije*, V.B.Z., Zagreb 2009.

U povodu Dana hrvatske knjige, a u sklopu *Marulićevih dana*, Društvo hrvatskih književnika dodijelilo je i tri Zahvalnice:

Bratislavu Lučinu: za izniman prinos u proučavanju hrvatske književne baštine; Zagreb – Split, 22. travnja 1998.

Mirku Tomasoviću: za izniman prinos u proučavanju hrvatske književne baštine; Zagreb – Split, 22. travnja 1999.

Ivi Frangešu: za izniman prinos u proučavanju hrvatske književne baštine; Zagreb – Split, 22. travnja 2000.

MARULIĆEVSKA MREŽNA SJEDIŠTA (MARULIĆ NA WWW)

Književni krug Split

MARVLIANVM

Centar za proučavanje Marka Marulića i njegova humanističkoga kruga:

<http://www.knjizevni-krug.hr/marulianum/>

<https://sites.google.com/site/marulianum/home>

Projekt *Marulianuma* i Sveučilišta u Padovi »Valorizzazione e recupero degli scritti e dei luoghi dell'umanista spatatino Marko Marulić / Marcus Marulus« (VALMAR), u sklopu međunarodnog projekta »Eredità culturale dell'Adriatico: conoscenza, tutela e valorizzazione« (INTERADRIA – INTERREG III A):

<http://marulianum.storia.unipd.it/>

Blog *Marvlvs et al. (De rebvs Marvlianis et nonnvlilis aliis)*

<http://marcusmarulus.blogspot.com/>

Colloquia Maruliana na Portalu znanstvenih časopisa Republike Hrvatske »Hrčak«:

http://hrcak.srce.hr/index.php?show=casopis&id_casopis=43

Publikacije uključene u Hrčak, pa tako i CM, uvrštene su u međunarodne pretraživače repozitorija slobodno dostupnih znanstvenih radova:

Scientific Commons (<http://en.scientificcommons.org/>)

Intute: Arts and Humanities (<http://www.intute.ac.uk/artsandhumanities/>)

OAIster (<http://oaister.worldcat.org/>)

BASE (<http://www.base-search.net/>)

SADRŽAJ

Kalendar zbivanja	3
<i>Colloquium Marulianum XXI</i> : Knjige i čitatelji u hrvatskoj renesansi (I) . . .	6
Sažetci	8
Podatci o sudionicima znanstvenoga skupa	20
Marko Marulić: <i>Latinska manja djela</i> II (priredili i preveli: Vedran Gligo, Veljko Gortan, Neven Jovanović, Darko Novaković i Vlado Rezar)	27
<i>Sabrana djela Marka Marulića</i>	29
<i>Colloquia Maruliana</i> I-XX	30
Cantores Maruli: <i>Priča o Marku Maruliću</i>	32
Uz prvu izvedbu <i>Priče o Marku Maruliću</i>	33
Četvrta kroatistička tekstološka radionica: <i>Čitanje renesansnih autora u rukopisima</i>	37
Peta latinistička tekstološka radionica: <i>Sholije u rukopisima</i>	38
<i>Colloquia Maruliana</i> XX – sadržaj	39
Nagrada Dana hrvatske knjige	41
Pravilnik	41
Do sada nagrađeni	42
Marulićevska mrežna sjedišta (Marulić na WWW)	46

*Znanstveni, književni i izdavački program Marulićevih dana
novčano su pomogli:*

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske
Županija splitsko-dalmatinska
Poglavarstvo Grada Splita

Izdavač:

Književni krug Split – *Marulianum*
Ispod ure 3, Split

Za izdavača:

Nenad Cambi

Ovu knjižicu uredili:

Branko Jozić i Bratislav Lučin

Tisak:

Dalmacija papir – Split

Naklada:

300 primjeraka